



**МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІКИ,
ДОВКІЛЛЯ ТА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ**
Мінекономіки

Н А К А З

19 січня 2026 року

№ 785

Київ

**Про затвердження Методики
проведення післяреєстраційного
вивчення сортів рослин**

Відповідно до статті 8, частини першої статті 27 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин», пункту 8 Положення про Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 липня 2025 року № 903,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Методику проведення післяреєстраційного вивчення сортів рослин, що додається.
2. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Заступник Міністра
7031

Тарас ВИСОЦЬКИЙ



Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства економіки,
довкілля та сільського господарства
України

19 січня 2026 року № 785

**Методика
проведення післяреєстраційного вивчення сортів рослин**

I. Загальні положення

1. Ця Методика визначає особливості проведення післяреєстраційного вивчення сортів рослин (далі – Методика), що включені до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні, в умовах ґрунтово-кліматичних зон та/або окремих агроєкосистем з метою отримання результатів адаптивності сортів рослин, особливостей реалізації їх біологічного потенціалу в умовах, спричинених глобальними змінами клімату.

2. Методика застосовується до експертного закладу: Українського інституту експертизи сортів рослин (далі – Інститут).

3. Інститут проводить науково-дослідну роботу з післяреєстраційного вивчення сортів рослин (далі – ПСВ) для визначення реакції сортів в умовах впливу критичних факторів зовнішнього середовища, поширення шкідників, хвороб та інвазійних видів рослин, що може суттєво знизити продуктивність основних сільськогосподарських культур.

Проведення досліджень з ПСВ дасть змогу додатково дослідити можливість розширення зон вирощування сортів, підібрати оптимальну технологію вирощування з урахуванням системи обробітку, строків і норм сівби, систем удобрення і захисту рослин тощо.

Для сортів рослин, державна реєстрація яких здійснена за спрощеною процедурою, відповідно до статті 12 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» без проведення кваліфікаційної експертизи, ПСВ компенсує дефіцит інформації щодо реакції зареєстрованих сортів за їх вирощування в різних ґрунтово-кліматичних умовах України та допоможе у визначенні господарсько-цінних показників.

Наукові дослідження з ПСВ поділяють за напрямками: загально-агрономічний, виробничо-господарський, технологічний, фітоентомологічний, агроєкологічний, загально-біологічний, технологічна оцінка рослинної продукції сортів, біохімічний, молекулярно-генетичний тощо.



Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

4. У цій Методиці терміни вживаються у значеннях, наведених у Законах України «Про насіння і садивний матеріал», «Про охорону прав на сорти рослин».

Інші терміни та скорочення вживаються у таких значеннях:

екологічна пластичність сорту – пристосованість рослин до різноманітних погодних, ґрунтових та агротехнологічних умов;

екологічна стабільність сорту – здатність рослин реалізувати продуктивність при значних змінах факторів зовнішнього середовища;

замовлення – клопотання (лист, заява, звернення) суб'єктів господарювання різних форм власності, подане в довільній формі з метою проведення досліджень ПСВ, у якому зазначається ботанічний таксон, напрям досліджень та його зміст, ґрунтово-кліматична зона та методи досліджень (польовий, лабораторний);

замовник – фізична або юридична особа, що звернулася до Інституту з метою проведення досліджень з ПСВ;

EST-SSR (Expressed Sequence Tag – Simple Sequence Repeats) – аналіз простих мікросателітних повторів у локусах, що експресуються на основі поліморфізму ДНК;

SSR (Simple Sequence Repeats) – аналіз простих мікросателітних повторів на основі поліморфізму ДНК.

II. Організаційні заходи з проведення післяреєстраційного вивчення сортів рослин

1. Науково-дослідні роботи з ПСВ здійснюються на замовлення заявника з урахуванням напрямів, методів, умов проведення досліджень та форми звітування.

2. Програма ПСВ формується та затверджується Інститутом на поточний рік за напрямами досліджень.

3. Насіння для досліджень із ПСВ надається замовником і повинно бути кондиційним, життєздатним, незасміченим домішками, вільним від хвороб і шкідників, має належати до певної категорії (добазове, базове або сертифіковане). Садивний матеріал повинен бути життєздатним, із добре розвинутою кореневою системою, не уражений збудниками хвороб, вірусами, шкідниками та належати до певної категорії (вихідний, базовий).

Замовник гарантує відповідність посівних якостей насіння та товарних якостей садивного матеріалу вимогам законодавства у сфері насінництва та розсадництва, які зазначаються на етикетці насіння або садивного матеріалу сорту рослин для проведення досліджень з ПСВ за формою, наведеною в додатку 1 до цієї Методики. Один примірник етикетки закріплюється на упаковку, а другий вкладається всередину. Насіння або садивний матеріал,



призначений для досліджень, супроводжується актом-приймання передачі насіння або садивного матеріалу сорту рослин для проведення досліджень із ПСВ за формою, наведеною в додатку 2 до цієї Методики. Норми якості насіння повинні відповідати вимогам категорій: добазове (ДН), базове (БН), сертифіковане (СН).

4. Кількість насіння або садивного матеріалу, що необхідна для проведення досліджень ПСВ та терміни постачання до пунктів досліджень визначаються відповідно до замовлення, але не пізніше ніж за 10 днів до оптимальних термінів сівби відповідної культури в зоні розміщення пункту досліджень.

5. Насіння, що надійшло після визначених термінів, зберігається на пункті досліджень і використовується для закладання досліду в наступному році або знеособлюється (за погодженням із замовником).

6. Приймання, облік і реєстрацію насіння або садивного матеріалу здійснює відповідальний фахівець пункту дослідження в Журналі надходження насіння або садивного матеріалу для виконання досліджень з ПСВ за формою, наведеною в додатку 3 до цієї Методики.

7. Результати польових досліджень із ПСВ відповідальні фахівці пунктів досліджень уносять до Журналу обліків та спостережень (далі – Журнал) з урахуванням напрямів досліджень, що зазначені в замовленні. Журнал є основним первинним документом, у якому записи повинні бути акуратними і чіткими.

8. Пункти досліджень надсилають до Інституту звітну документацію, а саме:

звіт про надходження насіння або садивного матеріалу для виконання Програми ПСВ за формою, наведеною в додатку 4 до цієї Методики;

звіт про закладання дослідів за Програмою ПСВ за формою, наведеною в додатку 5 до цієї Методики;

форму Ф-ПСВ з описом проведених досліджень відповідно до замовлення за формою, наведеною в додатку 6 до цієї Методики.

Після завершення дослідження з ПСВ Інститут надає замовнику узагальнений звіт про результати досліджень.

9. Урожай, зібраний з дослідних ділянок ПСВ, а також залишки невикористаного насіння або садивного матеріалу утилізують, а інформацію відображають в Акті утилізації насіння (садивного матеріалу) та/або урожаю сортів рослин з дослідних ділянок ПСВ за формою, наведеною в додатку 7 до цієї Методики.



III. Агротехнічні вимоги до закладання дослідів та їх оформлення

1. Ґрунт ділянок під дослід з ПСВ повинен бути однорідним за механічним складом і фізико-хімічними показниками. Ділянки мають бути максимально вирівняними за рельєфом і родючістю ґрунту, кожен дослід має бути розташований у межах однієї ґрунтової відміни. Постійні вилучки оминають або на них розташовують нулівки.

Для проведення дослідів з ПСВ необхідно проводити агрохімічне обстеження ґрунтів, під час якого визначають рН, забезпечення ґрунтів нітрогеном, рухомим фосфором, обмінним калієм, гумусом тощо. Агрохімічне обстеження ґрунтів у сівозмінах та поза сівозмінними площами, де можливе проведення дослідів, у пункті дослідження без зрошення повинно повторюватися через 3–4 роки, у зрошуваних та овочевих – через 2–3 роки, у пунктах, де проводять експертизу багаторічних ботанічних таксонів (лукопасовищні трави, плодово-ягідні, деревні породи) – через 5–10 років.

2. Сівозміна повинна бути типовою для ґрунтово-кліматичної зони, де проводяться дослідження.

Планування досліджень з ПСВ передбачає дотримання ротації полів сівозміни, що запобігає ризику виникнення епіфітотій та епізоотій. Вибір оптимального попередника для кожної культури здійснюють з метою запобігання засміченню рослинами-самосівами.

Для уникнення закладання дослідів на дослід не частіше ніж через два роки, у книзі історії полів різними кольорами відображають схеми розміщення культур у сівозміні та вирівнювальних посівів попередніх років. При цьому в науково-дослідних сівозмінах розташовують дослідів, які не мають тривалого впливу на родючість ґрунту. На ділянках, де проводили дослідження з вивчення реакції сортів на технологічні операції, які мають глибокий і тривалий вплив на родючість ґрунту (дози і способи внесення добрив і пестицидів, способи основного обробітку ґрунту тощо), не допускається проведення інших типів досліджень у сівозміні (у тому числі з кваліфікаційної експертизи) раніше, ніж через 5–8 років, урахувавши ботанічний таксон.

3. Від доріг та інших посівів дослідів відокремлюють захисними смугами завширшки щонайменше 5 метрів. Ширина оглядових доріжок біля дослідних ділянок має бути завширшки 1,5–3,0 метрів. Польові дороги, оглядові та міжділянкові доріжки повинні бути в розпушеному і чистому від бур'янів стані.

4. Агротехнічні заходи проводять відповідно до примірних технологічних карт, розроблених Інститутом за напрямками досліджень, згідно із замовленням. Примірна технологічна карта коригується та доповнюється пунктом дослідження з урахуванням напряму досліджень його змісту, технології



виросування певного ботанічного таксону для кожного поля сівозміни. Технологічну карту затверджує керівник пункту досліджень.

Рівень агротехніки визначається умовами проведення польових досліджень із ПСВ залежно від ботанічного таксону та типу розвитку рослин. Основною вимогою до проведення наукових досліджень з ПСВ є дотримання технології вирощування залежно від напрямів досліджень та догляду за рослинами на високому методичному рівні.

5. Підготовку ґрунту для проведення досліджень здійснюють за технологічними картами вирощування відповідних ботанічних таксонів із врахуванням агрохімічного обстеження ґрунтів у науково-дослідних сівозмінах. Передпосівний обробіток ґрунту здійснюють безпосередньо перед кожним строком сіви, тому за одночасного для всіх варіантів досліду основного обробітку, кількість передпосівних культивацій на ділянках різних строків сіви може бути різною.

6. На виконання Програми ПСВ фахівці пунктів досліджень розробляють схему закладання дослідів у науково-дослідній сівозміні та маршрут їхнього майбутнього огляду. На схемі, виконаній у масштабі, відображають межі полів із прив'язкою до геопозиції, контури ґрунтових відмін, елементи рельєфу (блюдця, западини, підвищення, солончаки, постійні вилучки), розташування дослідів, сторони світу, експозицію схилів і напрямки оранки. Схему закладання дослідів затверджує керівник пункту дослідження, за потреби проводять коригування.

Перед закладанням польових дослідів ПСВ складають посівну відомість польових досліджень з ПСВ, яка містить інформацію про номер поля та дослідної ділянки, площу ділянки, назву сорту, кількість повторень, категорію насіння за формою, наведеною в додатку 8 до цієї Методики.

Ширину міжділянкової доріжки витримують урахуовуючи ширину захвату наявних сівалок і комбайнів, але не менше 28–30 см. Досліди з просапними культурами закладають без міжділянкових доріжок. У цьому разі відстань між крайніми рядками суміжних ділянок дорівнює ширині міжряддя. Кожна ділянка повинна бути легкодоступною для огляду, проведення обстежень, відбирання проб тощо, передбачених Програмою ПСВ і напрямом досліджень.

Досліди закладають у чотирьох повторностях, сорти розміщують рендомізованим (випадковим) способом, загальна площа дослідної ділянки становить від 100 м² до 2,0 га. Для дослідів з невеликою кількістю сортів (1–5 сортів) застосовують систематичний спосіб розташування сортів в однаковій послідовності, але зі зміщеним розташуванням сортів у сусідніх ярусах. Залежно від напрямку досліджень для вивчення додаткових показників площа ділянки може змінюватися. Виробничо-господарські досліди площею від 1,0 га закладають в одноразовій повторності.



7. Дослідні ділянки в розрізі ботанічних таксонів оформлюють загальною таблицею із зазначенням напрямку ПСВ, площі досліду, назви ботанічного таксону, кількості сортів, попередника, дати сівби. Дослідні ділянки маркують ділянковими етикетками, на яких зазначено порядковий номер сорту, відповідно до посівної відомості. Ділянкові етикетки виставляють в одну лінію на початку ділянки за напрямом руху огляду досліду.

Систему застосування добрив розробляють на пункті дослідження в розрізі ботанічних таксонів з урахуванням напрямку, методів та умов проведення досліджень з ПСВ з урахуванням запланованої (заявленої замовником) урожайності досліджуваних сортів. Під час розроблення системи удобрення обов'язково враховують ґрунтово-кліматичні умови пункту дослідження: властивості ґрунтів, попередник, а також потреби рослин в елементах живлення в різні періоди органогенезу, багаторічні дані про кількість опадів тощо.

На дослідних ділянках ПСВ за напрямками досліджень: загально-агрономічний, виробничо-господарський, технологічний, агроекологічний, загально-біологічний, застосування засобів захисту рослин здійснюють контрольовано і лише в разі необхідності, відповідно до плану, розробленого пунктом дослідження.

IV. Напрями дослідження післяреєстраційного сортовивчення

1. Залежно від умов, визначених у замовленні, наукові дослідження з ПСВ проводять у польових та/або лабораторних умовах і поділяють за напрямками:

загально-агрономічний – дослідження сортів рослин ботанічного таксону за загальноприйнятою технологією для окремої ґрунтово-кліматичної зони з визначенням урожайності сорту;

виробничо-господарський – визначення комплексу господарських показників сорту (урожайність, оцінка стійкості проти хвороб, шкідників у польових умовах, стійкість до стресових факторів зовнішнього середовища, придатність до механізованого збирання тощо) за застосування загальноприйнятої технології для зони вирощування ботанічного таксону;

технологічний – дослідження норми висіву, строків сівби, способів сівби, глибини загортання насіння тощо;

фітоентомологічний – вивчення стійкості сортів рослин проти ураження збудниками хвороб і пошкодження шкідниками, підбір інтегрованої системи захисту: від шкідників і збудників хвороб (включаючи штучні інфекційні фони), вивчення впливу нових засобів захисту на рослини;

агроекологічний – дослідження екологічної пластичності сорту, вивчення реакції сортів на різних агрофонах: нетрадиційні добрива, способи внесення добрив, застосування мікродобрив і стимуляторів росту, реакція сортів на застосування пестицидів;

загально-біологічний – дослідження рослин щодо дружності досягання, придатності для механізованого збирання (або вирощування), стійкості до



проростання зерна в колосі, стійкості до ламкості стебел і качанів, вирівняності заглиблення коренеплодів у ґрунті, цвітушності, стійкості до механічного пошкодження, міцності прикріплення бульб до столонів у картоплі, дегустаційної оцінки, стійкості до посухи, обсипання та вилягання, зимостійкості, холодостійкості тощо;

технологічна оцінка рослинної продукції сортів – визначення в лабораторних умовах показників: маса 1000 насінин, плівковість, вирівняність, склоподібність, вологість, схожість та енергія проростання, вихід крупи, число падіння, визначення фізичних і реологічних властивостей тіста (на альвеографі та фаринографі), пробна випічка, якість та кількість клейковини, вміст сухої речовини, лушпинність, засміченість, визначення чистоти та відходу насіння;

біохімічний – визначення в лабораторних умовах вмісту білку, вмісту крохмалю, олійності, жирнокислотного складу;

молекулярно-генетичний – визначення сортової чистоти, ідентичності ліній / сортів / гібридів, ступеня гібридності методом молекулярно генетичного аналізу (SSR аналіз ліній і гібридів кукурудзи звичайної, сортів пшениці, гібридів і сортів ячменю, ліній і гібридів соняшника однорічного, ліній, гібридів і сортів ріпаку, сортів сої культурної, картоплі, EST-SSR аналіз сортів часнику, салату посівного).

2. Сортова чистота, ідентичність ліній / сортів / гібридів, ступінь гібридності визначають також методом електрофорезу запасних білків (гліадинів пшениці, секалінів жита, авенінів вівса, гліадинів тритикале, гордеїнів ячменю, зеїнів кукурудзи, геліантинів соняшнику).

На замовлення можуть бути проведені інші напрями досліджень сортів.

V. Спостереження та обліки

1. Під час проведення досліджень з ПСВ фіксують метеорологічні показники та перелік виконаних робіт, описують варіанти дослідів. Проводять спостереження за ростом і розвитком рослин, відзначаючи дату настання та тривалість фенологічних фаз росту і розвитку, здійснюють біометричні виміри. Фенологічні спостереження проводять для сортів за всіма напрямками польових досліджень. Визначають дати настання основних фаз росту та розвитку рослин. Початок настання фази відмічають, за умови коли 10 % усіх рослин на ділянці вступили в цю фазу. Повне настання фази відмічають, коли 75 % рослин на ділянці вступили в цю фазу. У подальшому підраховують тривалість міжфазних періодів.

Отримані дані вносять до Журналу обліків і спостережень, форма якого розробляється та затверджується Інститутом відповідно до напрямку досліджень та його змісту і направляється в електронній формі до пунктів досліджень.



Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

2. Спостереження, обліки, визначення показників (урожайність, стійкість сортів до обсіпання, вилягання, посухи, високих і низьких температур, умов перезимівлі) у дослідях ПСВ проводять за Методикою проведення кваліфікаційної експертизи сортів на придатність для поширення в Україні (загальна частина) та методиками проведення експертизи сортів рослин на придатність до поширення в Україні відповідних ботанічних таксонів. Додатково виконують обліки, необхідність яких пов'язана з особливостями дослідження згідно із замовленням.

VI. Особливості дослідження показників основних сільськогосподарських культур

1. У дослідях з вивчення оптимальних строків сівби сортів рослин озимого типу розвитку та багаторічних видів інтервал між суміжними варіантами визначають у межах 10 діб, як правило, середину декади (5, 15, 25 число відповідного місяця), іноді 5–7 діб. Один із цих строків, що припадає на оптимальний строк сівби даного ботанічного таксону в зоні розташування пункту дослідження, приймають за контроль.

2. Сорти рослин ярого типу розвитку висіваються у три строки: ранній, середній і пізній. При цьому перший із них визначають з урахуванням агрометеорологічних умов весни: настання часу відновлення весняної вегетації; проходження фаз росту і розвитку рослин, температури ґрунту на глибині загортання насіння; суми активних температур тощо.

У дослідях з вивчення оптимальних норм висіву (густоти садіння) за контроль приймають рекомендовану в зоні норму (густоту) відповідного виду, а інтервал між варіантами однаковий у бік зменшення і збільшення.

Особливу увагу приділяють дотриманню заданої норми висіву чи кількості фактично висіяних насінин на погонний (квадратний) метр. Для цього перед сівбою старанно регулюють посівні й садивні машини для забезпечення заданих норм висіву в усіх варіантах.

Для достовірності даних, дослід з вивчення елементів сортової агротехніки рекомендовано проводити протягом 2–3 років.

3. Стійкість сортів до вилягання, обсіпання, придатність до механізованого збирання, виявлення ураження збудниками хвороб і пошкодження шкідниками, посухостійкість, морозостійкість, умов перезимівлі та зимостійкість озимих видів визначають візуально в польових умовах та оцінюють за дев'ятибальною шкалою. При цьому балом 9 оцінюють найвищу стійкість сорту, балом 1 – найнижчу.

Для вивчення посухостійкості сортів рослин можуть застосовуватися лабораторні дослідження та інші загальноприйняті методи.



Показники такі як: дружність досягання (гречка та інші), тип куща, стійкість зерна до проростання в колосі, стійкість до ламкості стебел і качанів, що пониклі за перестою, вирівняність заглиблення коренеплодів у ґрунті, цвітушність вивчають у польових умовах та оцінюють за дев'ятибальною шкалою. При цьому бал 9 характеризує найвищий ступінь проявлення зазначених показників, бал 1 – найнижчий.

4. Вивчення реакції генетичного потенціалу сортів рослин на зміну екологічних умов вирощування передбачає визначення параметрів екологічної пластичності та стабільності, стресостійкості, загальної адаптивності сортів тощо.

Розрізняють високопластичні сорти – здатні забезпечувати стабільний урожай за різних умов та низькопластичні сорти – чутливі до змін середовища, їх продуктивність може значно коливатися.

5. Для оцінки пластичності сорту використовують метод Еберхарда-Рассела (Eberhart & Russell, 1966) за формулою:

$$Y_{ij} = \mu_i + \beta_i I_j + d_{ij}$$

де:

Y_{ij} – урожайність і-го сорту в j-му середовищі;

μ_i – середня урожайність сорту іі;

β_i – коефіцієнт регресії, що показує реакцію сорту на зміну умов середовища;

I_j – індекс умов середовища;

d_{ij} – відхилення фактичної урожайності від очікуваного значення;

$i = 1, 2, 3, \dots, n$ – кількість досліджуваних сортів;

$j = 1, 2, 3, \dots, m$ – кількість пунктів досліджень.

Якщо $\beta_i \approx 1$ – сорт має середню адаптивність.

Якщо $\beta_i > 1$ – сорт чутливий до змін середовища, дає високий урожай у сприятливих умовах, але нестабільний у несприятливих.

Якщо $\beta_i < 1$ – сорт стабільний, дає відносно рівномірний урожай навіть у екстремальних умовах.

Вищезазначений метод допомагає обирати сорти для конкретних ґрунтово-кліматичних зон і визначати їх придатність для різних технологій вирощування.

6. Індекс умов середовища (I_j) у формулі Еберхарда-Рассела визначає загальну продуктивність середовища (місця або умов вирощування) та використовується для аналізу екологічної пластичності сорту та розраховується:



$$I_j = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n Y_{ij} - \bar{Y}$$

де:

$\bar{Y}$ – середнє значення врожайності всіх сортів у всіх середовищах.

7. Характеристики сорту проводять за коефіцієнтом регресії (β_i) та варіансою стабільності (S_d^2).

Коефіцієнт регресії i -го сорту на зміну чинника середовища розраховують за формулою:

$$\beta_i = \frac{\sum_{j=1}^m Y_{ij} \times I_j}{\sum_{j=1}^m I_j^2}$$

Варіанса стабільності (відхилення від регресії) S_d^2 у моделі Еберхарда-Рассела використовується для оцінки стабільності сорту. Воно показує, наскільки показники фактичної врожайності відхиляються від передбачуваної регресійної лінії. Чим значення відхилення менше, тим стабільність сорту вища.

$$S_d^2 = \frac{\sum_{j=1}^m (Y_{ij} - \mu_i - \beta_i I_j)^2}{m - 2}$$

Необхідною умовою для отримання результату є наявність 3-х і більше значень « m » – умов вирощування (пунктів досліджень, технологій тощо). Сорт вважається стабільним, якщо $\beta_i \approx 1$ і S_d^2 є незначним (нульовим або близьким до нуля).

8. Визначення стійкості сортів рослин проти збудників хвороб і шкідників на природних і штучних інфекційних фонах, а також вивчення впливу нових засобів захисту на рослини здійснюють за Методикою проведення кваліфікаційної експертизи сортів на придатність для поширення в Україні (загальна частина), методиками проведення експертизи сортів рослин на придатність до поширення в Україні відповідних ботанічних таксонів та Методикою проведення фітопатологічних досліджень за штучного зараження рослин.

9. Дослідження з технологічної оцінки рослинної продукції, визначення біохімічних показників насіння, молекулярно-генетичний аналіз проводять у лабораторії Інституту. Проби для проведення аналізів відбирають з місць досліджень та надсилають до Інституту або замовник самостійно надає насіння. Кількість зразків і методи досліджень викладено в Методиці проведення

кваліфікаційної експертизи сортів рослин на придатність до поширення в Україні.

10. Методи визначення показників якості продукції рослинництва, Методи молекулярно-генетичного аналізу для оцінки сортів рослин на ВОО і сортової ідентифікації: методичні рекомендації, ISO/TR 17623 Molecular biomarker analysis – SSR analysis of maize, ISO/TR 17622 Molecular biomarker analysis – SSR analysis of sunflower.

VII. Особливості дослідження показників плодово-ягідних, овочевих культур і винограду

1. Фенологічні спостереження сортів плодово-ягідних, овочевих культур і винограду передбачають визначення дат настання основних фаз росту та розвитку рослин. Усі інші показники, залежно від напряму досліджень, можуть визначатися на окремих рослинах або групах рослин.

Фенологічні спостереження за сортами плодово-ягідних культур і винограду починають проводити із другого вегетаційного періоду після садіння і здійснюють щороку впродовж терміну дослідження сорту.

2. Спостереження за датами настання фаз росту та розвитку рослин у період вегетації та визначення інших показників здійснюють за Методикою проведення експертизи сортів рослин картоплі та груп овочевих, баштанних, пряно-смакових на придатність до поширення в Україні та Методикою проведення експертизи сортів рослин групи плодових, ягідних, горіхоплідних, субтропічних і винограду на придатність до поширення в Україні.

3. Імунологічну оцінку сортів здійснюють методом польової оцінки впродовж усього циклу росту і розвитку рослин. Оцінюють стійкість сортів проти основних хвороб і пошкодження (заселення) шкідниками за дев'ятибальною шкалою, перелік яких визначено у вищезазначених методиках.

4. Загальний стан насаджень, зимостійкість, посухостійкість, жаростійкість, облік рясності цвітіння і плодоношення оцінюють за чинними методиками у балах. Крім зазначених показників вивчають господарські ознаки, облік яких проводиться за показниками господарсько-придатної падалиці, врожайності, розміру й одномірності плодів, стійкості до обсіпання ягід, середньої маси ягід.

5. Дружність досягання, тип куща, міцність прикріплення бульб до стolonів (картопля); стійкість до механічних пошкоджень плодів (помідори та інші) вивчають у польових умовах та оцінюють за дев'ятибальною шкалою.



Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

При цьому бал 9 характеризує найвищий ступінь проявлення зазначених показників, бал 1 – найнижчий.

6. Визначення біохімічних показників сортів проводять на пробах плодів та ягід у лабораторіях Інституту за Методикою проведення кваліфікаційної експертизи сортів рослин на придатність до поширення в Україні. Методи визначення показників якості продукції рослинництва.

Проби для аналізу відбираються у день збирання врожаю, а у видів багаторазового збирання (ягідні) – у період масових збирань. Маса середньої проби повинна становити не менше ніж 2,0 кг. Пошкоджені або перестиглі плоди до проби не беруть. Проби плодово-ягідних культур доставляють до Інституту в день відбирання. Усі відібрані проби супроводжують етикетками та актами відбирання зразка, форми яких установлені методиками.

7. Дегустують плоди та ягоди у свіжому вигляді. Для дегустації беруть 1,0–1,5 кг нормально розвинених, типових за розміром плодів за їхньої споживчої стиглості. Усі дегустаційні показники визначають за вищезазначеними методиками.

VIII. Збирання, облік урожаю та статистичний аналіз даних

1. Збирання та облік урожаю здійснюють відповідно до Методик проведення кваліфікаційної експертизи сортів на придатність для поширення в Україні (загальна частина) та методик проведення експертизи сортів рослин на придатність до поширення в Україні відповідних ботанічних таксонів.

Перед збиранням урожаю проводять оцінку стійкості сортів до вилягання, обсіпання та інших господарсько-цінних показників, визначених напрямом досліджень.

У разі потреби обережно обстежують та обліковують полегли рослини, після чого відбирають пробні снопи із закріплених майданчиків, уточнюють фактичну облікову (збиральну) площу ділянок, що дорівнює обліковій площі за виключенням вилучок і лише після цього обчислюють урожайність у (тоннах) з гектара, попередньо визначивши вологість зерна (насіння).

2. Урожайність сорту в дослідженнях із ПСВ визначають за збиральною вологістю з кожної повторності. З усіх повторностей сорт збирають в один день, одним способом і однією збиральною машиною. Якщо технологією виробництва окремого ботанічного таксону передбачено сортування продукції, то обліковують урожайність сортів за товарною продукцією або виходом товарного урожаю в тоннах із гектара.



3. З багатозборових культур збирання та облік урожаю проводять у міру досягання плодів (ягід). Наприкінці збирання підсумовують загальну масу урожаю з кожної повторності і сорту загалом за всі збирання.

4. Вологість зерна, зеленої маси трав, а в деяких видів – стебел, листків, суцвіть, іншої продукції визначають для приведення врожайності різних сортів до порівняльного стану за стандартної вологості або для визначення виходу сухої речовини. З цією метою відбирають середню пробу з кожної ділянки за зважування врожаю.

Щоб запобігти втратам вологи за час від взяття проб до аналізу, їх поміщають до скляної тари або поліетиленових торбинок, забезпечуючи герметичність.

Посуд (торбинки) супроводять зовнішньою і внутрішньою етикетками із зазначенням виду, сорту, варіанта.

5. Для опрацювання даних урожайності досліджуваних сортів використовують методи описової статистики та розраховують відповідні показники варіації згідно із вищезазначеними методиками.



Додаток 1
до Методики проведення
післяреєстраційного вивчення
сортів рослин

**Етикетка насіння або садивного матеріалу сорту рослин
для проведення досліджень з ПСВ**

Ботанічний таксон _____
(назва українською мовою)

_____ (назва латинською мовою)

№ заявки _____

Назва сорту _____

Маса зразка _____

Вологість, % _____ Схожість, % _____

Категорія _____
(категорія насіння або садивного матеріалу)

Замовник(и) _____
(повне найменування/прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності))

Рік урожаю/вік саджанця _____ Дата відбору _____



Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

Додаток 2
до Методики проведення
післяреєстраційного вивчення
сортів рослин

**Акт-приймання передачі
насіння або садивного матеріалу сорту рослин
для проведення досліджень з ПСВ**

від «__» _____ 20__ року

Ми, що нижче підписались:

(посада, найменування пункту досліджень, прізвище, ім'я, по батькові (за наявності))

з однієї сторони передали та

(посада, повне найменування/прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) замовника)

з іншої сторони прийняли наступні зразки сорту, представлені насіннєвим або садивним матеріалом

№ з/п	Назва ботанічного таксона	Назва сорту	№ заявки	Маса, кг/ кількість, шт.	Категорія	Замовник
1	2	3	4	5	6	7

Передав

(підпис)

Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ

Прийняв

(підпис)

Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ



Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

Додаток 3
до Методики проведення
післяреєстраційного вивчення
сортів рослин

ЖУРНАЛ
надходження насіння або садивного матеріалу для виконання досліджень
з післяреєстраційного вивчення сортів рослин (ПСВ)

№ з/п	Назва сорту	№ заявки	Надходження		Категорія та кількість насіння/ садивного матеріалу	Примітка*
			дата	замовник		
1	2	3	4	5	6	7
Назва ботанічного таксону _____ (українською та латинською мовами)						

* Реквізити міжнародного сертифікату та фітосанітарного (за наявності)



Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

Додаток 4
до Методики проведення
післяреєстраційного вивчення
сортів рослин

№ _____

найменування пункту досліджень _____

Звіт
про надходження насіння або садивного матеріалу
для виконання Програми польових досліджень
з післяреєстраційного вивчення сортів рослин у _____ році
за напрямом досліджень _____

№ з/п	Назва сорту	№ заявки	Надходження		Категорія та кількість насіння/садивного матеріалу	Примітка
			дата	замовник		
1	2	3	4	5	6	7
Назва ботанічного таксону _____ (українською та латинською мовами)						

Відповідальна особа _____

(підпис)

Власне ім'я ПІРІЗВИЩЕ _____

Керівник пункту досліджень _____

(підпис)

Власне ім'я ПІРІЗВИЩЕ _____



Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

Додаток 5
до Методики проведення
післяреєстраційного вивчення
сортів рослин

№ _____

найменування пункту досліджень _____

Звіт
про закладання дослідів за
Програмою післяреєстраційного вивчення сортів рослин
у _____ році
за напрямом досліджень _____

№ з/п	Назва сорту	№ заявки	Дата закладання	Примітка
1	2	3	4	5
Назва ботанічного таксону _____ (українською та латинською мовами)				

Відповідальна особа _____

(підпис)

Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ _____

Керівник пункту досліджень _____

(підпис)

Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ _____



Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

Додаток 6
до Методики проведення
післяреєстраційного вивчення
сортів рослин

Ф-ПСВ

Дата: _____

Рік дослідження _____ Напрямок досліджень _____

Найменування пункту досліджень _____

Ботанічний таксон _____

Перелік показників, які потребують вивчення*

1.	2.	3.	4.	5.
6.	7.	8.	9.	10.
11.	12.	13.	14.	15.....

Назва сорту	№ заявки	Показник №										
		1	2	3	4	5	6	...	...	...	...	

* – залежить від напрямку досліджень та ботанічного таксону

Відповідальна особа _____

(підпис)

Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ _____

Керівник пункту досліджень _____

(підпис)

Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ _____



Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

Додаток 7
до Методики проведення
післяреєстраційного вивчення
сортів рослин

Акт
утилізації насіння (садивного матеріалу) та/або урожаю сортів рослин з
дослідних ділянок ПСВ

(найменування пункту досліджень)

« ____ » _____ 20__ року

Даний Акт засвідчує, що комісія у складі:

провела утилізацію зразків насіння сортів рослин, методом _____

згідно нижче наведеного переліку:

№ з/П	Назва сорту	№ заявки	Замовник	Маса, кг/кількість, шт.
1	2	3	4	5

Голова комісії

(підпис)

Власне ім'я ПРИЗВИЩЕ

Члени комісії

(підпис)

Власне ім'я ПРИЗВИЩЕ

(підпис)

Власне ім'я ПРИЗВИЩЕ

(підпис)

Власне ім'я ПРИЗВИЩЕ

Акт складено у двох ідентичних примірниках



Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56

Додаток 8
до Методики проведення
післяреєстраційного вивчення
сортів рослин

Посівна відомість
польових досліджень з післяреєстраційного вивчення сортів рослин

№ з/п	Назва сорту	№ заявки	№ ділянки	Площа ділянки, м ²	Примітка
1	2	3	4	5	6
Напрямок дослідження _____					
Назва ботанічного таксону _____ (українською та латинською мовами)					

Відповідальна особа

_____ (підпис)

_____ Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ

Керівник пункту досліджень

_____ (підпис)

_____ Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ



Підписувач: Висоцький Тарас Миколайович
Сертифікат: 6FA97849F1B2570D04000000125C0200A1050800
Дійсний з 31.07.2025 14:11:56 по 31.07.2027 14:11:56